

Vakıf Üniversitesinde Okuyan Öğrencilerin “Vakıf Üniversitesi Öğrencisi” Olmaya Dair Söylemleri*

Discourses of Students Studying in a Private University on Being a “Private University Student”

Umut ŞAH^[1] Gülmin CANDAS^[2]

Başvuru Tarihi:14 Kasım 2020

ÖZET

Kabul Tarihi:28 Aralık 2020

Bu çalışmanın amacı, vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin “vakıf üniversitesi öğrencisi” olmaya dair açıklamalarının incelenmesidir. Bu amaçla, vakıf üniversitelerinde okumakta olan öğrencilerle derinlemesine görüşmeler yapılmış ve öğrencilerin açıklamalarına kaynaklık eden söylemlere bakılmıştır. Çalışma kapsamında; çoğunluğu 20’li yaşlarda olmakla birlikte, 18-45 yaş aralığında 19 vakıf üniversitesi öğrencisi ile görüşülmüştür; 12 öğrenci ile bireysel görüşme yapılmış, diğerleriyle de 2 ayrı odak grup görüşmesi yapılmıştır. Görüşmeler yarı-yapılandırılmış tarzda yürütülmüş ve ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Kaydedilen görüşmeler, söylem analizi tekniği ile analiz edilmek üzere yazıya dökülmüştür. Görüşmelerin analizi sonucunda; katılımcıların açıklamalarının “vakıf üniversitesine dair söylemler” ve “vakıf üniversitesi öğrencisi olmaya dair söylemler” şeklinde iki başlık altında toplandığı görülmüştür. Vakıf üniversitesine dair söylemler başlığı altında iki temaya ulaşılmıştır; “eğitim kalitesi” ve “erişim kolaylığı”. Benzer şekilde, vakıf üniversitesi öğrencisi olmaya dair söylemler başlığı altında da iki farklı temaya ulaşılmıştır; “başarısız/yetersiz öğrenci” ve “ayrıcılık/zengin öğrenci”. Ayrıca katılımcıların açıklamalarında “kendini olumsuzlamaya karşı kendini eşitleme” şeklinde bir ideolojik ikilemin söz konusu olduğu görülmüştür. Analiz sonuçları bir bütün olarak ele alındığında, “vakıf üniversitesi”nin ve “vakıf üniversitesi öğrencisi”nin öncelikle olumsuz bir şekilde anlaşıldığı görülmektedir. Her ne kadar vakıf üniversitelerinin bazı açılardan olumlu yönleri veya avantajları olduğu söylene de özellikle “eğitimin kalitesi” ve “akademisyenlerin niteliği” bakımından devlet üniversitelerine kıyasla daha olumsuz değerlendirildiği; bununla bağlantılı şekilde vakıf üniversitesi öğrencisinin de devlet üniversitesi öğrencisine göre daha “başarısız/yetersiz” olarak konumlandırıldığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: vakıf üniversitesi, öğrenci, akademisyen, yükseköğretim, söylem analizi

Received Date:14 November 2020

ABSTRACT

Accepted Date:28 December 2020

The aim of this study is to examine the explanations of students studying in a private (foundation) university on being a “private university student”. Within this scope, in-depth individual and focus group interviews were conducted with 19 students from different private universities so as to find out the discursive resources of their explanations. Interviews were recorded and then transcribed. Interview texts were analyzed through discourse analysis. As a result of the analysis, the explanations of the participants were separated into two main categories; “discourses on the private university” and “discourses on being a private university student”. Within the first category, two themes were obtained; “the quality of education” and “accessibility”. Within the second category, two themes were obtained; “unsuccessful/insufficient student” and “privileged/wealthy student”. Additionally, a typical ideological dilemma was seen in the explanations of the participants; “self-negation versus self-equalization”. The results of the study manifest that the participants explain “the private university” and “being a private university student” within a negative framework. Even though some advantages of private universities were mentioned, they were mostly described more negatively than public universities with regard to “the quality of education and academicians”. Relatedly, private university students were described as “unsuccessful/insufficient students” in comparison with public university students.

Keywords: private university, student, academican, higher education, discourse analysis

Atif Cite Şah, U. ve Candaş, G. (2021). Vakıf üniversitesinde okuyan öğrencilerin “Vakıf Üniversitesi Öğrencisi” olmaya dair söylemleri. *Humanistic Perspective*, 3 (1), 60-79. <https://doi.org/10.47793/hp.825310>

* Bu araştırma 19-21 Ekim 2018 tarihlerinde İzmir’de gerçekleştirilen VI. Eleştirel Psikoloji Sempozyumu’nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

[1] Öğr. Gör. | Işık Üniversitesi | Fen Edebiyat Fakültesi | Psikoloji | İstanbul | Türkiye | ORCID: 0000-0002-5376-0965 | umutsahh@gmail.com

[2] Uzm. Psk. | Arel Üniversitesi | Fen Edebiyat Fakültesi | Psikoloji | İstanbul | Türkiye | ORCID: 0000-0001-9991-5208

GİRİŞ

Türkiye’de çok uzun bir geçmişi olmayan vakıf üniversitelerinin sayısı, son yıllarda hızla artmış ve neredeyse kamu üniversitelerinin sayısına erişmiştir. Bununla birlikte, bu vakıf üniversitelerinin Türkiye çapında eşit bir dağılıma sahip olmadığı, büyük bir kısmının İstanbul’da bulunduğu görülmektedir (YÖK, 2019). Vakıf üniversitelerinin sayılarının ve barındırdıkları öğrenci miktarının giderek artmakta olduğu da düşünüldüğünde, hem genel olarak Türkiye’deki yükseköğretim açısından hem de bu kurumlarda çalışan ve okuyan insanlar açısından bunun bir takım sonuçları olduğu/olacağı açıktır. Tam da bu noktadan hareketle, çalışmanın temel amacı, bu kurumlarda okumakta olan öğrenciler için “vakıf üniversitesi”nin ve “vakıf üniversitesi öğrencisi” olmanın ne anlama geldiğini ve bu anlamlandırmaların hangi söylemsel kaynaklara dayandığını görmektir.

Sayıları hızla artan vakıf üniversiteleri, yükseköğretim kuruluşlarının etrafında oluşan çeşitli vakıflar ve şirketler, devlet üniversiteleri içinde ikinci öğretim başta olmak üzere sayıları giderek artan paralı programlar, öğrenci katkı payları, paralı yaz okulu ve özel öğrenci uygulamaları, barınma, ulaşım, beslenme gibi hizmetlerin de ticarileşmesi son yıllarda yükseköğretimde gözlenen özelleştirme eğilimlerinin en başta gelenlerini simgelemektedir (Sallan-Gül ve Gül, 2014; Şenses, 2007;). Devlet üniversitelerine yardımcı olmak, devletin yükünü hafifletmek *gereğesiyle* (YÖK, 2007) yasallaştırılan vakıf üniversiteleri, yükseköğretim sisteminde giderek “yükselen” bir fenomen haline gelmiştir. Hızlı bir büyüme ve yurt içi ve yurt dışında gösterdikleri “başarılarla”, özellikle bazı vakıf üniversiteleri, kuruluş tarihi kendilerinden eski olan devlet üniversiteleriyle yarışır bir konuma gelmişlerdir (Sallan-Gül ve Gül, 2014). Böylece ortaya devlet üniversitesi/vakıf üniversitesi şeklinde bir ikilik çıkmıştır. Yükseköğretimde oluşan/oluşturulan bu ikili yapı, bir anlamda öğrencileri de iki gruba bölmüştür; “devlet üniversitesi öğrencileri” ve “vakıf üniversitesi öğrencileri”. Bu da çalışmamızın katılımcılarını oluşturan “vakıf üniversitesi öğrencisi” olgusunu ortaya çıkarmıştır.

Türkiye’de vakıf üniversitelerinin gelişimini ekonomik ve politik açıdan ele alan bazı çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Sallan-Gül ve Gül (2014), 2000’lerle birlikte “araştırma ve yenilikçilik” söylemiyle YÖK’ün üniversitelerdeki bilimsel araştırma faaliyetlerini sermaye ve özel sektörün gelişimi açısından verimli kılmayı amaçladığını ifade etmektedirler. Yazarlara (Sallan-Gül ve Gül, 2014) göre, “üniversiteleri kârlı yatırım haline getirmeyi, devletin sorumluluklarını sermaye lehine bir yatırım ve kâr alanı olarak dönüştürmeyi amaçlayan bu süreçte, rekabet ve kaliteyi artırma adına çok sayıda üniversitenin ama özellikle vakıf üniversitelerinin açılmasına kolaylık getirilmiştir” . Toprak (2018) da “kamusal bir yatırım olmanın ötesinde sermaye için bir yatırım aracı haline de gelen vakıf üniversitelerinin (...) ekonomik-politik alanla kurduğu ilişkilerden” söz etmektedir. Bu noktada, Üstün ve Arıkan’ın (2013; akt. Toprak, 2018) vakıf üniversiteleri mütevelli heyetlerinin ekonomik bağlantılarını bir ağ haritası ile gösterdikleri “Yüksek Öğrenim Endüstriyel Kompleksi” adlı çalışmalarına dayanarak, metropollerde kurulan vakıf üniversitelerinin daha çok “merkez sermaye” (TÜSİAD, TOBB, İTO, vb.) ile ilişkili olduğunu, Anadolu’da kurulan vakıf üniversitelerinin ise daha çok

yerel sermaye kesimleri ile ilişkili olduğunu belirtmektedir (Toprak, 2018). Vakıf üniversitelerine dair belirtilen bu noktalardan hareketle, üniversitelerin bilgiyi toplum ve bilim için değil de piyasa için üreten kurumlar haline dönüştürüldüğü; üniversitenin temel bileşenleri olan akademisyenlerin “teknik elemana” indirildiği, öğrencilerin ise “müşteri” olarak görülmeye başlandığı söylenebilir (Sallan Gül ve Gül, 2014; Toprak, 2018).

Devlet üniversitelerinde ve vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencileri iki farklı grup olarak ele alan bazı çalışmalar bulunmaktadır. Vakıf üniversitelerinin ortaya çıkışının, toplumdaki farklı sosyo-ekonomik seviyedeki grupların yükseköğretime erişim imkanları arasındaki farklılığı derinleştireceğine ve üniversitelerdeki eğitim kalitesini düşüreceğine dair değerlendirmelerin (Sallan-Gül ve Gül, 2014; Şenses, 2007;) yanı sıra devlet ve vakıf üniversitelerindeki eğitim ve hizmetlere dair algıların incelendiği çalışmalar da mevcuttur (Bayrak, 2007; Tayyar ve Dilşeker, 2012;). Tayyar ve Dilşeker’in (2012), Bayrak’ın (2007) ve de Altan ve arkadaşlarının (2003; akt. Tayyar ve Dilşeker, 2012) çalışmalarında devlet ve vakıf üniversitelerinde algılanan hizmet kalitesi karşılaştırılmış ve vakıf üniversitelerindeki algılanan hizmet kalitesinin, devlet üniversitelerinden daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Diğer yandan, algılanan hizmet kalitesinin yüksek olduğu vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin kurumsal imaj, memnuniyet, sadakat ve tavsiye düzeylerinin de yüksek olacağı düşünülmeyle birlikte; tavsiye etme düzeyleri açısından karşılaştırıldığında, vakıf üniversitesindeki öğrencilerin devlet üniversitesindekilere göre üniversitelerini daha düşük düzeyde tavsiye ettikleri görülmüştür (Bayrak, 2007). Bu bulgular sınırlı ve çelişkili olmakla birlikte, vakıf üniversitelerinin ortaya çıkışı ile birlikte “üniversite öğrencisi” olmaya dair anlamlarda çeşitli değişim ve dönüşümlerin gerçekleştiği ve “vakıf üniversitesi öğrencisi” diye yeni bir olgunun ortaya çıktığı söylenebilir. Buradan hareketle, vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin kendilerini ve üniversitelerini nasıl anlamlandırdıkları sorusu, bu çalışmanın odağında yer almaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan “söylem analizi” yaklaşımı ile gerçekleştirilmiştir (Potter ve Wetherell, 1987; Wetherell ve Potter, 1988). Çalışma kapsamında, vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerle; *özel olarak* öğrenim görmekte oldukları üniversitenin öğrencisi olmaya ve *genel olarak* vakıf üniversitesi öğrencisi olmaya, vakıf üniversitesini neden tercih ettiklerine, vakıf üniversitelerinin avantaj ve dezavantajlarına, devlet üniversitelerinde okuyan öğrenciler ile aralarında farklılık görüp görmediklerine dair (30 dakika ile 2 saat arasında süren) *derinlemesine görüşmeler* yapılmıştır. Çoğunluğu 20’li yaşlarda olmakla birlikte, 18-45 yaş aralığında 19 vakıf üniversitesi öğrencisi ile görüşülmüştür. Katılımcıların 12’si ile bireysel görüşme yapılmış; diğer 7 katılımcı ile -biri 4 kişilik diğer 3 kişilik olmak üzere- iki odak grup görüşmesi yapılmıştır (bkz. Tablo-1). Katılımcılara kartopu yöntemiyle ulaşılmış, çalışma hakkında bilgi verilmiş ve gönüllü olanlar çalışmaya katılmışlardır. Görüşmeler yarı-yapılandırılmış tarzda yürütülmüş ve ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Kaydedilen görüşmeler analiz edilmek üzere birebir şekilde yazıya dökülmüştür. Yazıdökümlerde katılımcılara ait tüm kişisel bilgiler anonim hale getirilmiştir.

Tablo 1*Katılımcılara İlişkin Bilgiler*

Katılımcı	Görüşme Türü	Cinsiyet	Yaş	Üniversite
K1	Bireysel	Kadın	18	Fatih Sultan Mehmet Üni.
K2	Bireysel	Kadın	21	Ayvansaray Üni.
K3	Bireysel	Kadın	23	Nişantaşı Üni.
K4	Bireysel	Erkek	21	Fatih Sultan Mehmet Üni.
K5	Bireysel	Kadın	21	Aydın Üni.
K6	Bireysel	Erkek	28	Biruni Üni.
K7	Bireysel	Kadın	20	Arel Üni.
K8	Bireysel	Kadın	20	Gelişim Üni.
K9	Bireysel	Erkek	24	Aydın Üni.
K10	Bireysel	Kadın	24	Yeditepe Üni.
K11	Bireysel	Kadın	22	Yaşar Üni.
K12	Bireysel	Erkek	19	Beykent Üni.
K13	Odak Grup-1	Kadın	20	Gelişim Üni.
K14	Odak Grup-1	Kadın	21	Arel Üni.
K15	Odak Grup-1	Kadın	18	Gelişim Üni.
K16	Odak Grup-1	Kadın	30	Arel Üni.
K17	Odak Grup-2	Kadın	45	Bilgi Üni.
K18	Odak Grup-2	Erkek	21	Bilgi Üni.
K19	Odak Grup-2	Erkek	23	Bilgi Üni.

Tüm görüşmeler, araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanmış olan aşağıdaki sorular çerçevesinde *yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğine* (Smith, 1995) uygun olarak yürütülmüştür. Yani her görüşmede birebir şekilde ve aynı sırayla bu sorular üzerinden gidilmemekle birlikte, bu sorular her görüşme için genel bir çerçeve olarak kullanılmıştır:

1. Vakıf üniversitesi öğrencisi olmak sizin için ne anlama gelmektedir?
2. Neden vakıf üniversitesini tercih ettiniz?
3. Vakıf üniversitesinde okumak devlet üniversitesinde okumaktan farklı mı? Neden?
4. Vakıf üniversitesi öğrencileri ile devlet üniversitesi öğrencileri arasında farklılık var mı? Neden?
5. Size göre okuduğunuz okulda olmanın ne gibi avantajları ve dezavantajları var? Neden?
6. Birine vakıf üniversitesinde okuduğunuzu söylerken nasıl hissediyorsunuz? Neden?

BULGULAR ve YORUM

Analiz için tüm yazı dökümler tekrar tekrar okunarak konuşmalarda hangi söylemsel temaların ve ideolojik ikilemlerin öne çıktığı belirlenmiştir. Buna göre, katılımcıların açıklamalarının genel olarak iki başlık altında toplandığı görülmüştür:

1. Vakıf üniversitesine dair söylemler
2. Vakıf üniversitesi öğrencisi olmaya dair söylemler

Her başlık içerisinde, katılımcıların belirli söylemsel temalar (açıklayıcı repertuarlar) üzerinden anlam ürettikleri ve açıklamalarını bunlara dayandırdıkları görülmüştür. İlerleyen kısımda, öncelikle bu *temalar* sunulacak ve ardından katılımcıların açıklamalarında görülen tipik bir *ideolojik ikilemden* söz edilecektir.

Bulgular sunulurken, her bir tema için katılımcıların tipik açıklamaları alıntılanmıştır. Alıntılarda, katılımcılar “K” harfi ile (K1, K2, K3 şeklinde), araştırmacı ise “A” harfi ile gösterilmiştir. Alıntılarda, özellikle dikkat çekilmek istenen kısımların altı çizilmiştir. Alıntılanan konuşmalardan ilgisiz kısımlar çıkarılmış ve çıkarılan kısımlar (...) şeklinde gösterilmiştir.

Vakıf Üniversitesine Dair Söylemler

Görüşmelerin analizi sonucunda, vakıf üniversiteleri ile ilgili olarak iki söylemsel temaya ulaşılmıştır; “eğitim kalitesi” ve “erişim kolaylığı”.

Eğitim Kalitesi

Katılımcıların açıklamalarına bakıldığında, hemen hepsinin öncelikle vakıf üniversitelerindeki eğitim ile devlet üniversitelerindeki eğitimin *kalitesini kıyasladıkları* görülmektedir. Bu kıyaslamaları yaparken ise iki kriterin öne çıktığı söylenebilir; *akademisyenlerin niteliği* ve *sınıflardaki öğrenci sayısı*. Buna göre, vakıf ve devlet üniversitelerindeki eğitimin kalitesi büyük ölçüde bu iki kritere göre değerlendirilmiştir.

Aşağıdaki alıntılarda, katılımcıların vakıf üniversitelerindeki akademisyenler ile devlet üniversitelerindeki akademisyenleri kıyasladıkları görülmektedir. Bu kıyaslamalarda, vakıf üniversitelerindeki akademisyenlerin devletekilere göre daha düşük ünvanlara sahip oldukları, daha “tecrübesiz/bilgisiz/genç” oldukları, “slayt hocalığı” yaptıkları, yeterli düzeyde bilgi ve deneyime sahip olmadıkları veyahut çok yaşlı oldukları yönünde *olumsuz* değerlendirmeler söz konusudur.

Alıntı-1 (K3, bireysel görüşme)

K3: yani devlet üniversitelerinde olan insanların yani derse girenlerin çoğu sanırsam profesör doçent unvanına sahipler di mi

A: yani evet

K3: bizde mesela öğretim görevlisi çoğunluğu hani profesör doçent açıkçası şey yani zorunlu belirli bi yüksek akademik kariyer yapmış insanlar bulundurmamak zorunda ya okullar

A: hıhım

K3: işte sayısını bilmiyorum işte iki tane profesör iki tane doçent buldurmak zorunda ya hani o kontenjanı tamamlıyorlar geri kalanları öğretim görevlileri oluyor ama devlet üniversitesinde her öğretim görevlisi yüksek akademik kariyerlere sahipler

A: hmm

K3: hıhı yani bizde derse giren bi tane profesör varsa geri kalanı öğretim görevlisi ama devlet üniversitelerinde o şekilde değil

Alıntı-2 (K5, bireysel görüşme)

K5: hocadan hocaya değişir mı bir yerde doğru bir yerde yanlış bence yani bir şey var mı genç hocamız çok fazla var

A: iyi bi şey mi kötü bi şey mi

K5: yerine göre işte o da dediğim gibi ya hani programlama dersi hani atıyorum program öğreniyorum çizim yapıyorum çizim yapmak için çizim programı hani genç bir hocadan almak evet daha iyi yaşlı hocaların çoğu program kullanmıyorlar yani kullanmıyorlardan kastım bilmiyorlar genç hocalar kadar bilmiyorlar ı genç hoca veriyor evet ama orda da şöyle bir şey var hocalık vasfına erememiş bence anladın mı hani yeni bitmiş yeni mezun olmuş ne yapması gerektiğini farkında değil hani ne yapıyorum ben derdinde aynı zamanda okulda yüksek lisans yapıyor (...)

Alıntı-3 (K1, bireysel görüşme)

K1: mı bizde slayt hocalığı yapan bir hocam var o da gayet iyi anlatıyor aslında iii kitaptan gidiyorlar genelde bir hoca kitabı okuyor mesela diğer bir hoca yavaş yavaş anlatıyor cümleler arasında on saniye duruyor yaklaşık (gülüyor) yaşlı olduğundan dolayı mı sonra nefesim yetmiyo deyip dersi bırakıyor falan bu şekilde olanlar da var ama buna rağmen memnunum

(...)

K1: yani o açıdan güzel tabi ama yani hoca derste pek şey anlatmıyor aslında bilgi birikimi çok fazla bunu biliyoruz baya kitap yazmış falan ama bize aktaramıyor sanırım

Alıntı-4 (K4, bireysel görüşme)

K4: adli tıp ya normalde çok önemli bir dersmiş zaten beş kredilik ders ama adam çok kasmadı böyle ıı geldi sadece slayttan beş dakika anlattı anlattı sonra çıktı gitti sonra zaten soruları verdi zaten ben de son derse gittim soruları verdiği derse gittim öyle yani

Bazı katılımcıların, üniversitelerin eğitim kalitesi ile ilgili açıklamalarında vakıf üniversitelerinin olumlu yönlerinden söz ettikleri de görülmektedir. Örneğin, aşağıdaki alıntılarda, katılımcı K4 ve K6, vakıf üniversitelerindeki akademisyen niteliğinin ve sınav sisteminin devlet üniversitelerinden pek de farklı olmadığını ve hatta bazı avantajları olduğunu ifade etmektedirler.

Alıntı-5 (K4, bireysel görüşme)

K4: (...) hani genelde şöyle bir algı vardır ya özel okullarda sınavlar çok kolay olur ortalama çok iyi olur diye hani öyle bir şey yok mı genel olarak öğretmenler de çok zorluyor öğrencileri genelde de bırakıyorlar da birçok dersten hani şimdi acıma gibi bir şey yok yani ben bunu geçireyim falan hani belki de para kazanmak içindir bilmiyorum ama sonuç olarak zor yapıyorlar

A: evet

K4: mı eğitim yönünden de hocalar da böyle genelde istanbuldan mezun marmaradan mezun hocalar hani çok iyiler mi değiller ama kötü de değiller orta düzey hani beş altı yıllık bir okul için bence iyi mı onun dışında hani sınav şeyleri de sınav sistemleri de diğer okullarla aynı

Alıntı-6 (K6, bireysel görüşme)

K6: şimdi şöyle (...) bizim üniversitede aslında eğitime çok önem veriyorlar yani amaçları çocuklar para verdi geçsinler değil hani hepsini ileriki yaşantısında ilerde bir sağlık teknisyen olduklarında bir sağlıkçı olduklarında özellikle bizim sınıf hocamız hani çok severim kendisini kadın meslekten gelme ama dibine kadar inmiş artık orda hocalık yapıyor kadın bize meslekte her gelen hastanın dışarıdan gelen her hastanın sizin anneniz babanız olabilecek ailenizden biriymiş gibi davranın olayını aşlamıştı bize yani o düşünceyle o yaklaşımla giderdi insanları kırmayın etmeyin ama öyle (gülüyor)

(...) şimdi devlet üniversitesinde aynı bölüm için konuşuyorum radyoloji için devlet üniversitesinde okuyan arkadaşlarımla konuşuyorum misal onlar diyor ki sınav soruları çok zor işte hocalar çok sıkıntı hiç not vermiyolar geçirmiyolar insiyatif kullanmıyolar falan bizim üniversite de öyle değil mesela bakarlardı sınıfın ortalamasına geneline vizeler çok düşükse ikinci sınavlarda işte ders arasında dersle beraber işte bundan sorarım bunu dikkate alın ne bileyim işte bu konu çıkar konunun altını çiziniz vesaire böyle ufak ufak yardımlar yapar ve hep öyle çıkardı avantajlarından biri mesela bu

Eğitim kalitesi ile ilgili konuşmalarda, *sınıflardaki öğrenci sayısının* da bir kıyaslama kriteri olduğu görülmektedir. Buna göre, vakıf üniversitelerinde sınıflardaki öğrenci sayısının devlet üniversitelerine oranla daha az olduğu ve bu sayede kalabalık olmayan sınıflardaki eğitimin daha verimli olduğu/olacağı ifade edilmektedir. Kalabalık olmayan sınıflarda eğitimin daha verimli olacağı yönündeki iddia, hocaların her bir öğrenciye daha fazla vakit ayırabilecek oluşuna ve böylece hocalarla birebir iletişim kurma imkanı olacağına dayandırılmaktadır. Aşağıdaki alıntılarda katılımcıların bu yöndeki ifadeleri görülmektedir.

Alıntı-7 (K1, bireysel görüşme)

K1: yani belli bir puan yapıp giriyoruz yani aslında devlet üniversitelerinde mesela hukuka girmeden önce bu bölüme girmeden önce ve bu okula da girmeden önce mı devlet okullarının kontenjanlarına baktım ben

marmara üniversitesinde beş yüz küsur öğrenci alınıyordu birinci öğretim ikinci öğretim de aynı şekilde bizim okulda sadece yüz kırk öğrenci alınıyo bi yılda o yüzden öğrenci sayısı az olduğu için eğitim seviyesinin daha iyi olabileceğini düşünüyorum ben bu da iyi hissettiriyor meslek hayatında daha iyi olabileceğimizi düşünüyorum

(...) mesela hocalarla birebir iletişime geçebiliyoruz bu devlet okullarında yok sanırım öğrenci sayısı az olduğu için bizim hocalar samimi bir şekilde gayet sohbet edebiliyoruz

Alıntı-8 (K3, bireysel görüşme)

K3: (...) öğretmenler mesela birebir de ilgileniyor seninle o konuda gerçekten çok avantajlı oluyor vakitleri oluyor çünkü çok fazla öğrenci yığılması olmadıkları için

A: hıhım

K3: sana da yaklaşımları biraz daha iyi oluyor mesela sorduğumuz hiçbir soruyu geri çevirmezler yeri geldiği zaman mesela anlamadığın bir konu olduğu zaman mesela hani hoca orda kendi zamanını ayırıp sana onu anlatabiliyor

A: bunu devlette yapmıyorlar mı

K3: hani devlet üniversitesine gitmedim ama hani mesela bizim hocalarımızın da olsa söyledikleri bize amfide ders anlatırlardı hani birkaç soru sorardık tamam ondan sonra çıkar giderlerdi yani tek tek uğraşmazlardı ama bizde gerçekten tek tek uğraşıyorlar çok fazla yani yapamadığımız herhangi bir şey olduğunda birebir gösteriyorlar hiçbir zaman kırmıyorlar ya da daha geniş vaktin oluyor derslere

Alıntı-9 (K10, bireysel görüşme)

K10: tabi asistanı asistanları giriyor hoca sadece ders anlatıp çıkıyo yani birebir bir diyaloga girmiyorsun o açıdan özel üniversitede okuduğum için kendimi daha şanslı hissediyorum ama insanların tepkileri de tabi genelde aynı oluyo yani özel üniversitede okuyan insanlarla konuştuğum zaman sadece bunun ayrımını anlayabiliyosun devlet üniversitesinde okusaydım nasıl olurdu bilmiyorum ama özel üniversitede okuduğum için yani aslında kendimi daha rahat hissediyorum daha aktif hissedebiliyorum yani üç yüz kişilik bir sınıfta okumaktansa kırk elli kişilik bir sınıfta okuyup daha iyi bir eğitim alabildiğimi düşünüyorum insanların tepkilerini de çok fazla umursamamaya çalışıyorum (gülüyorlar)

Erişim Kolaylığı

Konuşmalarda, vakıf üniversitelerine erişimin (ulaşım mesafesi veya yerleştirme puanları açısından) daha kolay oluşuna yönelik bir vurgunun da öne çıktığı görülmektedir. Buna göre, katılımcıların, vakıf üniversitelerini “erişim kolaylığı” üzerinden değerlendirdikleri söylenebilir.

Aşağıdaki alıntılarda, katılımcılar, vakıf üniversitesini tercih etmelerini “okula ulaşımın kolay oluşu” veya “evlerine yakın oluşu” gibi sebeplerle açıklamaktadırlar. Bu açıklamalarda vakıf üniversitelerinin *fiziksel ulaşılabilirliği* öne çıkarılmaktadır.

Alıntı-10 (K3, bireysel görüşme)

A: peki vakıf üniversitesini niye tercih ettin özel bir sebebi var mı

K3: özel bir sebebi yoktu benim bölümümle alakalı olan bir şeydi istanbulda zaten çok kısıtlı okullarda var ben evime yakın olduğu için tercih ettim hem de devlet okulları istanbul dışında olduğu için burayı tercih ettim yani evimden gidip gelmek daha mantıklıydı

Alıntı-11 (K6, bireysel görüşme)

K6: sırf özel hissetmek için de değil yani yakın işime yakın ordan buraya geçmem rahattı yani tutup da bir ışık üniversitesi olsa benim buradan oralara gitmem sıkıntı

A: evet

K6: maslaka nasıl gideceksin veya bir okan üniversitesi tuzlaya nasıl gideceksin

A: evet

K6: burası en yakın yerdi burası en yakın yer olduğu için seçtim bir de öyle benim devlet üniversitesini kazanayım da istanbul dışına gideyim edeyim olayım yok ben çalışıyordum zaten çalışırken de okulu idame ettiririm diye düşündüm

Fiziksel ulaşılabilirliğe ek olarak, bazı açıklamalarda, vakıf üniversitesine girebilmenin daha kolay olduğu, daha düşük puanlarla girilebildiği de dile getirilmektedir. Bazı katılımcılar, bunu “istedikleri bölüme girmenin daha kolay oluşu” üzerinden ifade etmişlerdir. Bu tür açıklamalarda, vakıf üniversitesinin kolay girilebilir oluşu öne çıkarılmış olmaktadır.

Alıntı-12 (K10, bireysel görüşme)

K10: yani aslında şöyle üniversiteye girdiğim dönem girceğim dönemde çok iyi bir puanım gelmeyeceği belliydi ıı (gülüyor) yani o yüzden devlet üniversitesine gitseydim istediğim bir bölümde okumacıktım biliyosun ki rehberlik ve psikolojik danışmanlık okuyorum ve bu bölümü okumak istiyodum yeditepe üniversitesini seçmemin sebebi zaten öncelikle istanbulda okumak gibi bi hayalim vardı yeditepe üniversitesini az buçuk araştırınca da gidebileceğim en iyi üniversite olduğunu düşündüm yani selçukta yaşadıktan sonra istanbul büyük bir hayaldi ve istediğim bölüm de orda vardı o yüzden yeditepe üniversitesini seçtim

Alıntı-13 (K6, bireysel görüşme)

K6: puanımın orayı tutması bi de en yakın yer orasıydı bi de çok methettiler biraz falan işte yeni üniversite eğitime çok daha önem verir vesaire falan filan hani o amaçla gittim aslında benim aklımda bu meslek hiç yoktu burdaki teknisyenler soktu aklıma işte K6 yıllardan beri buradasın işte hani imkanın varsa oku

bak güzel bölüm iş bulma imkanı güzel parası da güzel işte sen bunu yaparsın başarırısın edersin yaparsın falan filan girdik bitti ee (...)

Alıntı-14 (K4, bireysel görüşme)

A: on beş tercihinin öncekileri hepsi hukuk muydu

K4: hepsi hukuktan aynen hepsi hukuktan ıı samsun yazdım nasıl diyim başka ııı kocaeli yazdım ıspartayı yazdım izmiri de yazdım yani her yeri yazdım desem yeridir zaten üç dört tane vardı böyle hani yazmadığım hani tutması kesin ama benim yazmadığım onlar çok uzak diye yazmadım ıı işte bunu da artık son tercihlere koydum banko diye geldi o geldi

Vakıf Üniversitesi Öğrencisi Olmaya Dair Söylemler

Analiz sonucunda, vakıf üniversitesi öğrencisi olmaya dair konuşmalarda öne çıkan iki söylemsel temaya ulaşılmıştır; “başarısız/yetersiz öğrenci” ve “ayrıcalıklı/zengin öğrenci”.

Başarısız/Yetersiz Öğrenci

Katılımcıların açıklamalarına bakıldığında, vakıf üniversitesi öğrencisi olmanın “başarısızlık/yetersizlik” ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu durum, hem başkalarının vakıf öğrencisi olmaya nasıl baktıklarına dair hem de kendilerinin vakıf öğrencisi olmayı nasıl gördüklerine dair açıklamalarında karşımıza çıkmaktadır. Yani katılımcıların kendileri de vakıf üniversitesi öğrencisi olmayı başarısızlık veya yetersizlik üzerinden anlamlandırmaktadırlar.

Aşağıdaki alıntılarda, katılımcılar, vakıf üniversitesi öğrencilerini devlet üniversitelerindeki öğrencilere kıyasla “daha az emek harcayan, üniversite sınavından daha düşük puan alan, parasıyla okuyan” ve bu nedenle de daha “başarısız/yetersiz” kişiler olarak tarif etmektedirler.

Alıntı-15 (K9, bireysel görüşme)

K9: devlette de vardır olmayan olmaz diye bir şey yok her yerde patlak vardır da devlet biraz daha emek ya emek yani abi adam orayı hak etmiş orayı okuyo yani ama özel böyle değil bilmiyorum yanlış mı düşünüyorum

(...)

K9: bak şimdi devlete gidene tebrik ederim özelde burslu okuyan adamı da tebrik ederim ama geri kalanlar çöpe gitsin (gülüyor) kendim dahil (kahkaha atıyor) açık ve net yani özel okunabilir okunabilir yani okunamaz diye bir şey yok ama öyle (...) öyle işin aslı yani özelde okuyan öğrenciler vardır yok değildir zeka seviyesi iyidir bilmiyorum yani özel kötü değil en azından bir seçenek sunuyor yani gerçekten bir imkan veriyor parası olan insanlara hitap ediyö böyle de bir gerçek var parası olan insanlara bişey veriyö onun

dışında bi verdiği yok yani iyi bir eğitim olabilir ya bilmiyorum ben insanların ını gerçekten şu an da öyle bir düzenek olduğunu ne bileyim

Alıntı-16 (K7, bireysel görüşme)

K7: (...) bir devletle kıyaslasak mesela devlet üniversitesinin avantajları bana göre daha fazla bir vâkifa göre hani adı vakıf belli bir puan alamıyorsun sınavda düşük puan geliyor devlete yerleşemeyince paran varsa eğer vakıfa gidiyorsun bölümü okuyabiliyorsun öyle avantajı var hani tekrar bir kaybın olmuyor tekrar bir sınava girmiyorsun onun dışında yani okumuş için okumak için okuyorsun diyorum ama üniversiteden üniversiteye değişiyor kalitesi eğitim kalitesi gerçekten yüksek olan vakıf üniversiteleri de var mesela belli bir puanın altına giremiyorsun seçili öğrenciler oluyor hem paranı veriyorsun hem de o belli puanı almış oluyorsun

Alıntı-17 (K4, bireysel görüşme)

K4: o zaman sen az çok bilirsin tahmin de edebilirsin ını zor bence yaa türkiyede niye çünkü ını insanlar genelde üniversite dedikleri zaman insanların akıllarına devlet üniversitesi geliyor genel olarak ını insanlara ını özelde okuduğunu söylediğin zaman insanlar daha farklı bakıyorlar bence

G: mesela

K4: hani devleti kazanamadı

G: evet

K4: devleti kazanamamış özele gitmiş gibi bakıyorlar biraz diye düşünüyorum biraz

Aşağıdaki alıntılarda ise vakıf üniversitesi öğrencileri sadece “başarısız/yetersiz” olarak değil aynı zamanda “daha düşük zeka ya da ilgi düzeyine” sahip kişiler olarak da tarif edilmektedirler. Bu tür açıklamalarda vakıf üniversitesi öğrencisi olmanın oldukça olumsuz bir şekilde konumlandırıldığı söylenebilir.

Alıntı-18 (K12, bireysel görüşme)

K12: şimdi şöyle bişi var şunu düşündüm ını biraz bizim okul şey olduğundan dolayı geri zekalı kısım olduğundan dolayı daha çok paraya önem verip ben parayı veririm okurum abi kafası olduğu için

Alıntı-19 (K2, bireysel görüşme)

K2: konum olarak içindeki öğrenciler olarak böyle hepsi hani okula geleyim de zaman geçsin de kafede iki takılayım iki tavla oynuyum kiraathane gibi zaten başka hiçbi şey yok yani

Alıntı-20 (K8, bireysel görüşme)

K8: yaaa sınıftaki insanlar okuldaki genel hava işte arabalar şunlar bunlar devlet üniversitesinde her türlü insan var şeyi ateistti de var hippisi de var dindarı da var herkesi de var ama özel üniversite marlbora sigara çakmak cep telefonu kantinde oturulur derse girilmez bu kafada herkes yani bu yüzden de özel üniversiteye bu gözle bakıyor herkes bence bilemiyorum

Ayrıcalıklı/Zengin Öğrenci

Katılımcıların konuşmalarında öne çıkan bir diğer nokta ise vakıf üniversitesi öğrencisi olmanın sınıfsal konum, maddi/parasal zenginlik, görünüşe önem verme, vb. ile ilişkili olarak tarif ediliyor oluşudur. Bu açıklamalarda, katılımcılar hem genel olarak toplumun vakıf üniversitesi öğrencilerine nasıl baktığından hem de kendi öznel değerlendirmelerinden söz etmektedirler.

Aşağıdaki alıntılarda, vakıf üniversitesi öğrencilerinin sınıfsal konumlarının (zengin oluşlarının) ve bununla bağlantılı olarak görünüşe, gösterişe, vb. verdikleri önemin öne çıkarıldığı görülmektedir.

Alıntı-21 (K12, bireysel görüşme)

K12: (...) ya bizim okuldakiler biraz neye önem veriyolar biliyor musun giyiniş para yanında kız bi de araba bu kadar başka bi şey yok yani

A: hıııı

K12: okuyum bitirdikten sonra babamın bi şeyler yaparım babam para verir bi şeyler yapar o kafadalar yani

Alıntı-22 (K7, bireysel görüşme)

K7: (...) istediğin gibi rahat olmak istiyorsun eşofman giyip çıkamıyorsun okulda öyle gergin bir ortam var vakıf üniversitesinde işte affedersin ama düğüne gidiyor gibi böyle süs köpeğini süslersin ya birbirlerini süsleyip birbirlerine beğendirme çabasında ya da moda takibi gibi insan istediğini rahat bir şekilde yapamıyor

Alıntı-23 (K9, bireysel görüşme)

K9: (...) insanlarda kızlarda çok saçma bir makyaj çok farklı bir kıyafet yani sanırsın yaşları otuz otuz beş ıı köprü altında bekliyorlarmış hissi yani özel okul tamamen böyle saçma bir amerikan sevdasının getirmiş olduğu böyle diziler o insanların izlediği diziler işte ordaki kızların gördüğü de küçültülmüş instagram fenomenlerinin bloggerları takip ederek bürünmüş yani bir terim kullanıcam kullanamıyorum ama erkeği kıızı böyle saçma sapan bir hal almış eğitim öğretim tamamiyle yakından uzaktan hiçbir alakası olmayan bir kurum

olarak görüyorum şu anda öyle görüyorum bilmiyorum (...) devlet üniversitesinde araban varsa mesela tanrısıdır ama özelde değil orda herkesin arabası var

Alıntı-24 (Odak Grup-1: K13, K14, K15, K16)

G: mesela nasıl hissediyorsunuz vakıf üniversitesi öğrencisi olarak yani toplum nasıl karşılıyor yani

K14: zengin (gülüyor)

K13: aynen (gülüyor) mesela ortam olarak da daha zengin arabalar da zengin çocuklar zengin ortam da mesela giderken annem şey demişti sen hani özel okul zaten ben üstüme başıma dikkat ediyorum hani bi de çevreyi görceksin onlarda üstüne başına dikkat ediyor sen çok alışveriş yapacaksın ama devlet üniversitesinde o yok hani daha rahatlar daha şeyler ne bileyim ailem de şey yaptı başta ama öyle bir ortam yokmuş ya dikkat ediyosun üstüne başına

Alıntı-25 (Odak Grup-2: K17, K18, K19)

K18: zenginiz bi kere biz (gülüyor) farkımız falan (gülüyor) (...) ama benim söylemek istediğim bişey var okumak isteyene parası olana özel üniversiteler çok iyi niye dersin mesela çoğu öğrenci concon zaten çoğu zengin züppesi geliyo dersleri takmıyo geçerim nasıl olsa diye parayı veririm geçerim diye sen zaten sınıf birincisi oluyosun

Vakıf üniversitesi öğrencilerinin zengin, havalı, gösterişçi, vb. olup olmadıkları üzerine yapılan açıklamaların bir kısmında ise vakıf üniversitesi öğrencilerinin sınıfsal konumlarının genelde düşünüldüğü kadar belirgin olmadığı, devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerden pek de farklı olmadığı dile getirilmektedir. Örneğin, aşağıdaki alıntılarda, vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin sanıldığı gibi çok zengin olmadıkları, ortalama gelire sahip ailelerin çocukları oldukları ve okul içerisinde sınıfsal ayrışmaların pek de söz konusu olmadığı ifade edilmektedir.

Alıntı-26 (K3, bireysel görüşme)

K3: yani şöyle söylüyüm arkadaşlarım da sordu devlette okuyan liseden arkadaşlarım var diyorlar işte vakıf üniversitesi öğrencileri şöyle olur böyle olur genelde hep zengin kesim hani hep filmlerde gördükleri tipler vardır ya hepsi çok zengindir burslu okuyanlara şöyle bakılır falan hiçbir şekilde ayırım yok yani öğrencilerin hiçbirisinin arasında hani bakıyorum arkadaşlarıma daha doğrusu şöyle söylüyüm hiçbirimiz birbirimizin ekonomik durumunu da bilmiyoruz aslında belki gerçekten çok uç noktada olanı da vardır ama hepimiz aynıyız hiç kimse hiç kimsenin maddi durumunu sorgulamadı şimdiye kadar hiç kimse o şekilde sivrilmedi ya da ben söyleyim ben böyleyim hepimiz aynıyız okul içinde (...) sanıyolar ki okula her gelen altında

ferrarisıyla (gülüyor) geliyo bemevesiyle sanırım çok fazla dizi izlediğimizden kaynaklı gerçek hayata bakmıyoruz

Alıntı-27 (K6, bireysel görüşme)

K6: aslında şu an açılan özel üniversiteler özel üniversite gibi değil öyle paralı gençler falan filan gelmiyo takılan elemanlar falan filan yok

A: evet

K6: ortada orta düzeyli aileler çocukları boşta kalmasin diye puanları da tutuyorsa üç bin lira beş bin lira yarı burslu yirmi beş burslu yetmiş beş burslu gönderiyor bizim okulda çoğu kişinin arabası yoktur mesela

İdeolojik İkilem: Kendini Olumsuzlamaya Karşı Kendini Eşitleme

Katılımcıların açıklamalarına toplu bir şekilde bakıldığında, tipik bir ideolojik ikilemin varlığı karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılar bir yandan (önceki kısımlarda gösterildiği üzere) vakıf üniversitelerinin “daha vasıfsız, kalitesiz, düşük puanlı” olduğu şeklinde olumsuz bir anlamlandırmaya sahipken; bir yandan da diğer herkes gibi belirli bir emek harcıyıp sınava girdikleri ve belirli bir puan alarak üniversiteye girme hakkı kazandıkları şeklinde olumlu bir anlamlandırmaya da sahipler. Buna göre; daha iyi olduğu düşünülen devlet üniversitelerine girebilecek kadar yeterli puan alamamış olmanın getirdiği kendini olumsuzlama ile hiçbir üniversiteye girememiş olmamanın getirdiği olumlamanın katılımcılarda bir ikileme yol açtığını ve bu ikilemin katılımcıların konuşmalarına genel olarak (açık veya örtük şekillerde) sirayet ettiğini söylemek mümkündür.

Örneğin, aşağıdaki alıntıda katılımcı K13, bir yandan vakıf üniversitesinde okumanın “düşük puan almak” şeklinde görüldüğünü ve bu yüzden vakıf üniversitesine gittiği için önceleri “kötü hissetmiş” olduğunu söyleyerek vakıf üniversitesine dair olumsuz bir anlamlandırma üzerinden konuşurken, bunun hemen ardından “aslında kötü bir puan almadığını” ve “istediği bölüme girmek için vakıf üniversitesine gittiğini” belirterek bir yandan da olumlu bir anlamlandırma kurmaya çalışmaktadır.

Alıntı-28 (Odak Grup-1: K13, K14, K15, K16)

K13: hayır zenginlikten değil ki mesela ailede şey oluyo hani aa baba parasıyla okuyo gibi ben mesela önce çok korkarak geldim hani çünkü bi hani devlet üniversitesinde okuyan birine bakıyolar diyolar ki aa kendi şeyiyle kazanmış da gitmiş ama toplum bilmiyo bunu mesela iyi puan aldın (...) şey hani mesela şey diyolar ıı şey çok yüksek puan aldın hani istediğin bölüm değil özel üniversiteye gidiyorsun ama hani kendi emeğinle gitmiş gözüyle bakmıyolar sana hani toplum önce kendini kötü hissediyosun önce ben vakıf üniversitesine gelirken kötü hissetmiştim hani kendi şeyiyle değil de hani birilerinin parasıyla okuyomuşsun gibi

A: sınavı kazanamamışsın sen

K13: aynen (...) kötü bir puan da almadık aslında ama ben sırf fizyoterapi okumak için özel üniversiteye gelmem annem ailem diyodu işte fizik oku matematik oku hani puanım da yetiyodu ankara gazide hatırlamıyo

musun abim şeyleri çıkardı gazi üniversitesinde fizik falan tutuyodu ama istemedim sırf hani istediğim bölüm olsun diye vakıf üniversitesine geldim tabi ailem önce şey yaptı hani bi daha hazırlan da hani devlet üniversitesine bi de hani vakıf üniversitesiyle devlet üniversitesi mezun olurken de çok farklı gözüyle de bakıyolar yani

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Daha önce de belirtildiği gibi, bu çalışmanın amacı, vakıf üniversitelerinde okumakta olan öğrencilerin “vakıf üniversitesi”ni ve “vakıf üniversitesi öğrencisi” olmayı nasıl anlamlandırdıklarını incelemektir. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen görüşmelerin analizi sonucunda, katılımcıların açıklamalarının “vakıf üniversitesine dair söylemler” ve “vakıf üniversitesi öğrencisi olmaya dair söylemler” şeklinde iki başlık altında toplandığı görülmüştür. Vakıf üniversitesine dair açıklamaların “eğitim kalitesi” ve “erişim kolaylığı” temaları üzerinden; vakıf üniversitesi öğrencisi olmaya dair açıklamaların ise “başarısız/yetersiz öğrenci” ve “ayrıcalıklı/zengin öğrenci” temaları üzerinden yapıldığı görülmüştür. Ayrıca katılımcıların açıklamalarında, “kendini olumsuzlamaya karşı kendini eşitleme” şeklinde bir ikilemin mevcut olduğu görülmüştür.

Bulguları değerlendirmeye geçmeden önce, mevcut araştırmanın, İstanbul’daki çeşitli vakıf üniversitelerinde okuyan 19 öğrenciyle sınırlı olduğunu, bu açıdan elde edilen bulguların bütün vakıf üniversitesi öğrencilerine doğrudan genellenemeyeceğini belirtmek gerekir. Bununla birlikte, mevcut bulguların, vakıf üniversitesi öğrencilerinin gerek *vakıf üniversitelerine* gerek *vakıf üniversitesi öğrencisi olmaya* yönelik söylemlerine dair genel bir panorama sunduğu ve buradan hareketle birtakım genel değerlendirmeler yapmanın mümkün olduğu söylenebilir.

Analiz sonuçları bir bütün olarak ele alındığında, “vakıf üniversitesi”nin ve “vakıf üniversitesi öğrencisi”nin görece *olumsuz* bir şekilde anlamlandırıldığı görülmektedir. Dahası, bu olumsuz açıklama biçiminin, katılımcıların anlam dünyalarını şekillendiren *baskın söylem* olarak işlediği söylenebilir. Buna göre, hem her bir katılımcının kendi konuşma akışı içerisinde, hem de farklı katılımcıların açıklamaları arasında tekrarlayan bir şekilde bu baskın söylemin izlerini -doğrudan veya dolaylı biçimlerde- görebiliyoruz.

Katılımcıların açıklamalarında bu *olumsuzlama* tipik olarak iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki, vakıf üniversitelerindeki eğitim kalitesinin devlet üniversiteleriyle kıyaslandığı noktalarda; ikincisi ise vakıf üniversitesi öğrencilerinin devlet üniversitesi öğrencileriyle kıyaslandığı noktalarda ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar bazı katılımcılar vakıf üniversitelerinin bazı açılardan olumlu yönleri veya avantajları olduğunu (sınavların kolay olması, hocaların birebir ilgilenmesi, sınıf mevcudunun az olması, erişim kolaylığı gibi) söyleseler de özellikle “akademisyenlerin niteliği” ve “eğitimin kalitesi” bakımından olumsuzladıkları söylenebilir. Bununla bağlantılı olarak, vakıf üniversitesi öğrencisi de devlet üniversitesi öğrencisine göre daha başarısız/yetersiz olarak konumlandırılmaktadır. Bu başarısız/yetersiz öğrenci söylemi, genellikle “baba parasıyla okuma” ya da devlet üniversitesinde iyi bir bölüme giremeyecek kadar “düşük puan” alma gibi açıklamalarla temellendirilmektedir. Böylece, vakıf üniversitesi öğrencisinin, *ancak* daha “kalitesiz”

olan vakıf üniversitesine girebilmiş olan “başarısız” öğrenci şeklinde inşa edildiği söylenebilir. Bu, olumsuz inşa, o kadar güçlüdür ki katılımcılar çoğu zaman kendilerini de buna dahil ederek konuşmaktadırlar. Bu noktada, vakıf üniversitesi öğrencilerinin kendilerini akademik açıdan “başarısız/yetersiz” kişiler olarak konumlandıkları ve bu tür bir konumlandırmanın bir tür “kendini gerçekleştiren kehanet” gibi işleyerek vakıf üniversitelerindeki öğrencilerin akademik beklentilerini ve performanslarını; dahası “üniversite”ye ve “üniversiteli olmaya” dair anlamlandırmalarını olumsuz bir şekilde etkileyeceği/etkilediği düşünülebilir. Bu da “üniversite”nin anlamının teknik eğitime ve diploma sahibi olmaya indirgendiği neoliberal yaklaşımı pekiştiren bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Sallan-Gül ve Gül, 2014; Şenses, 2007). Üniversiteyi “işletme” ve öğrencileri de “müşteri” olarak konumlandırın günümüz neoliberal eğitim anlayışı, katılımcıların açıklamalarında içselleştirilmiş bir kendini-olumsuzlama olarak ortaya çıkmaktadır.

Diğer yandan, katılımcıların salt bir olumsuzlayıcı söylemden hareketle konuştukları söylenemez; daha ziyade katılımcıların *çoklu bir argümantasyon* kullandıkları görülmektedir. Potter ve Wetherell'in (1987) de belirttikleri gibi, toplumsal alan her zaman için çoklu söylemler ve ideolojiler ile çevrilidir, bu nedenle de konuşurken çoğu zaman birbirine alternatif veya zıt gibi görünen açıklamaları bir arada kullanırız. Bu da sıklıkla *ideolojik ikilemlere* sebebiyet verir (Burr, 2012). Katılımcıların açıklamalarında bunu “kendini olumsuzlamaya karşı kendini eşitleme” şeklinde görüyoruz. Buna göre, katılımcılar bir yandan vakıf üniversitesini ve vakıf üniversitesi öğrencisi olmayı çeşitli açılardan olumsuzlarken, bir yandan da kendilerini olumlayacak ve/veya devlet üniversitesi öğrencileriyle eşitleyecek tarzda açıklamalarda da bulunmaktadır. Bunun bir örneği, vakıf üniversitelerinin avantajlı yönlerinden söz edildiği yerlerde karşımıza çıkarken; bir diğer örneği de aldıkları puanın “aslında çok da kötü” olmadığını vurgulandığı veya vakıf üniversitesi öğrencilerinin zenginlik açısından devlet üniversitesi öğrencilerinden “pek de farklı olmadıklarının” dile getirildiği yerlerde karşımıza çıkmaktadır. Böylece katılımcılar, olumsuzlayıcı söylemin baskınlığına rağmen kendilerini *bütünüyle* olumsuz bir şekilde konumlandırmak zorunda kalmadan konuşabilme imkânı yaratmış olmaktadır. Yine de bu ikilemli anlamlandırmada daha baskın olanın olumsuzlayıcı söylem olduğu söylenebilir. Bu durumu da yine neoliberal eğitim politikalarının öğrencileri müşteriye ve pasif tüketicilere dönüştürmesiyle bağlantılandırabiliriz. Özellikle, ticari işletme dilini ve uygulamalarını daha fazla kullanan, hatta kendilerini doğrudan ticari bir işletme olarak tanımlayan vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin, bu “müşteri” konumunu daha fazla içselleştirdikleri ve bu nedenle de kendilerini ve üniversitelerini *ancak* bu açılardan olumlayabildikleri söylenebilir. Akademik ve bilimsel yetkinlikler ve kalite açısından ise olumsuzlayıcı söyleme karşı kendilerini olumlayabilecek argümanlar üretmekte zorlanmaktadırlar. Bu nedenle de gerek bu çalışmadaki katılımcıların açıklamalarında, gerekse başka çalışmalarda, vakıf üniversitelerine dair değerlendirmelerde “memnuniyet”, “avantaj”, “hizmet kalitesi”, “tavsiye” gibi *ticari* kavramlar sıklıkla karşımıza çıkmaktadır (Bayrak, 2007; Tayyar ve Dilşeker, 2012).

Analiz bulgularında dikkat çekici bir diğer nokta ise katılımcıların vakıf üniversitesindeki *akademisyenlerin niteliği* ile ilgili açıklamalarıdır. Bulgular kısmında gösterildiği gibi, vakıf ve devlet

üniversitelerini kıyaslarken katılımcılar bunu öncelikle akademisyenlerin niteliği üzerinden yapmışlardır. Bu açıklamalarda; vakıf üniversitelerindeki akademisyenlerin devlettekilere göre daha düşük unvanlara sahip oldukları, daha “tecrübesiz/bilgisiz/genç” oldukları, “slayt hocalığı” yaptıkları, yeterli düzeyde bilgi ve deneyime sahip olmadıkları veyahut çok yaşlı oldukları yönünde değerlendirmeler söz konusudur. Her ne kadar bazı katılımcılar vakıflardaki hocaların da “iyi yönlerinden” söz etmiş veya “orta düzeyde” olduklarını belirtmiş olsalar da genel olarak “vakıf üniversitesi akademisyeni”ne yönelik *olumsuz* bir anlamlandırmanın söz konusu olduğunu söylemek mümkündür. Bu da yine yukarıda belirtilen neoliberal eğitim politikalarıyla bağlantılı bir durum olarak düşünülebilir. Nitekim gerek Sallan-Gül ve Gül’ün (2014) Türkiye’deki yükseköğretimin güncel durumuna dair yaptıkları analizde, gerekse Vatansever ve Gezici-Yalçın’ın (2014) akademisyenlerin “vasıfsız işçiye dönüşümünü” ele aldıkları çalışmalarında, hem genel olarak akademisyenliğe dair anlamların hem de özel olarak vakıf üniversitelerindeki akademisyenliğin, bu neoliberal politikalar doğrultusunda nasıl dönüştürüldüğü ve niteliksizleştirildiği gözler önüne serilmektedir. Bu noktada, öğrencilerin vakıf üniversitelerine, bu kurumlardaki akademisyenlere ve öğrencilere yönelik *olumsuzlayıcı söylemleri* ile sözünü ettiğimiz bu *niteliksizleştirici dönüşümün* oldukça paralel olduğu ve birbirlerini beslediği söylenebilir. Dahası, bu durum genel anlamda “üniversite”yi değersizleştirmekte ve mevcut akademik ortamın da ciddi biçimde niteliksizleşmesine yol açmaktadır. Vakıf üniversiteleri özelinde söylersek, üniversitenin temel bileşenleri olan akademisyenler ile öğrencilerin hem kendilerine hem birbirlerine hem de genel olarak vakıf üniversitesinin niteliğine yönelik olumsuz bir bakış açısına sahip oldukları bir bağlamda, *akademik ortamın* bu durumda oldukça olumsuz bir şekilde etkileneceği/etkilendiği; böyle bir ortamda nitelikli bir yükseköğretim faaliyetinin sürdürülebilmesinin de oldukça zor hale geleceği söylenebilir.

Bütün bu sonuçlardan hareketle, mevcut yükseköğretim sistemindeki sorunların tespit edilmesi ve giderilmesi ile ilgili çalışmaların, vakıf üniversitesi öğrencilerinin (ve daha genel olarak tüm üniversite öğrencilerinin) kendilerini ve “üniversite”yi nasıl anlamlandırdıklarını ve bunun neoliberal eğitim politikalarıyla ilişkisini dikkate alarak yapılmasının faydalı olacağı düşünülebilir. Ayrıca, farklı katılımcı grupları (devlet üniversitesi öğrencileri, akademisyenler, akademik birimlerin yöneticileri, vb.) ile yapılacak benzer çalışmalar da bu çalışmadan elde edilen sonuçları genişletmek açısından faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Bayrak, B. (2007). *Yükseköğretim kurumlarından beklenen hizmet kalitesi ve hizmet kalitesinin algılanmasına yönelik bir araştırma* [Yayımlanmamış doktora tezi], Marmara Üniversitesi.
- Burr, V. (2012). *Sosyal inşacılık* (Çev. Sibel Arkonaç). Nobel.
- Potter, J. ve Wetherell, M. (1987). *Discourse and social psychology: Beyond attitudes and behaviour*. Sage.
- Sallan-Gül, S. ve Gül, H. (2014). Türkiye’de yükseköğretimin gelişimi, güncel durumu ve eleştirisi. *Toplum ve Demokrasi*, 8 (17-18), 51-66.
- Smith, J. A. (1995). *Semi-structured interviewing and qualitative analysis*. J. A. Smith, R. Harre, L. V. Langenhove (Ed.), *Rethinking methods in psychology* (s. 9-26) içinde. Sage.
- Şenses, F. (2007). Uluslararası gelişmeler ışığında Türkiye yükseköğretim sistemi: Temel eğilimler, sorunlar, çelişkiler ve öneriler. Economic Research Center, ODTÜ, Ankara. (<http://erc.metu.edu.tr/en/system/files/menu/series07/0705.pdf>)
- Tayyar, N. ve Dilşeker, F. (2012). Devlet ve vakıf üniversitelerinde hizmet kalitesi ve imajın öğrenci memnuniyetine etkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 184-203.
- Toprak, M.A. (2018). Anadolu kentlerinin ekonomik ve politik alanında yeni bir aktör: *Vakıf üniversiteleri*. *Mülkiye Dergisi*, 42(3), 347-370.
- Vatansever, A. ve Gezici-Yalçın, M. (2014). “Ne ders olsa veririz”: *Akademisyenin vasıfsız işçiye dönüşümü*. İletişim Yayınları.
- Wetherell, M. & Potter, J. (1988). *Discourse analysis and the identification of interpretative repertoires*. C. Antaki (Ed.), *Analysing Everyday Explanation: A Casebook of Methods* içinde (s. 168-183). Sage.
- YÖK (Yükseköğretim Kurulu) (2007). Vakıf üniversiteleri raporu.
- YÖK, Ankara. YÖK (Yükseköğretim Kurulu) (2019). Vakıf yükseköğretim kurumları 2019 raporu. YÖK, Ankara.

EXTENDED ABSTRACT

The number of private (foundation) universities in Turkey, which do not have a long history, has increased rapidly in recent years, and nearly caught up with the number of public universities. Nonetheless, foundation universities are not equally distributed across Turkey, and most of them are in Istanbul. When the growing number of universities and their number of students are considered, it is obvious that there were/will be consequences in relation to both higher education in Turkey in general, and to the individuals who work and study in these institutions.

In order to assist the public universities and to lighten the burden of the government legalized private universities have been a “rising” phenomenon. With rapid growth, domestic and abroad achievements, especially some private universities have become competitors of the public universities which were established much earlier. Thus, a duality of public university/private university has emerged. This dual structure which has emerged in the higher education system, has separated the students into two groups as well; which brought the concept of “private university student”, who are the participants of our study, onto the surface. From this viewpoint, the main goal of our research is to find out what do “private university” and “being a student in a private university” mean, how do they get interpreted, and what discourses are based on these interpretations by the students.

There is some research which analyzes public university and private university students as two different groups. Evaluations regarding emergence of the private universities would increase the gap between different socio-economic groups’ accessibility to higher education and would decrease the quality of education in universities and studies regarding the education and services provided by public and private universities, and the perception towards these phenomena are present as well. In these studies, for instance, perceived quality of services in public and private universities are compared, and perceived quality of services in public universities are reported to be lower than private universities’ perceived service quality. It is mentioned that in private universities, where perceived quality of service is higher, students’ institutional image, loyalty and recommendation levels are considered to be higher. When they are compared in terms of recommendation levels, it is mentioned that students in public universities have a higher level than private universities. Even though these information are limited and contradicted, we could argue that with the emergence of private universities, relevant meanings of “being a university student” have undergone a series of changes and transformations, and a new concept called “private university student” has emerged. Within this scope, in-depth individual and focus group interviews were conducted with 19 students from different private universities so as to find out the discursive resources of their explanations.

From this perspective, within the scope of the study, a series of in-depth individual and focus group interviews were conducted with 19 students from different private universities regarding why they decided to be the student of the university that they study in, why they decided to be a student in a private university, the

advantages and disadvantages of private universities, if they see a difference between themselves and students of the public universities. Participants are between the ages of 18-45. 12 students are interviewed personally, and others are interviewed in 2 separate focus groups. All of the interviews were conducted in a semi-structured style within the framework of the questions below:

1. What does it mean to be a private university student for you?
2. Why did you choose a private university?
3. Is studying in a private university different than studying in a public university? Why?
4. Is there a difference between the students of public universities and students of private universities?
5. From your point of view, what are the advantages and disadvantages do your university have? Why?
6. How do you feel when you tell someone that you are studying in a foundation university? Why?

Interviews were recorded and then transcribed. Interview texts were analyzed through discourse analysis to find out the main themes and discourses in participants' explanations. As a result of the analysis, the explanations of the participants were separated into two main categories; "discourses on the private university" and "discourses on being a private university student". Within the first category, two themes were obtained; "the quality of education" and "accessibility". Within the second category, two themes were obtained; "unsuccessful/insufficient student" and "privileged/wealthy student". Additionally, a typical ideological dilemma was seen in the explanations of the participants; "self-negation versus self-equalization".

The results of the study manifest that the participants explain "the private university" and "being a private university student" within a negative framework. Even though some advantages of private universities were mentioned, they were mostly described more negatively than public universities with regard to "the quality of education and academicians". Relatedly, private university students were described as "unsuccessful/insufficient students" in comparison with public university students. On the other hand, it is important to evaluate these results in relation with the neoliberal policies and transformations in Turkey.